

MVŠO

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLMOUC

**Osoby. Fyzické osoby, právnické
osoby, stát. Právní osobnost,
svéprávnost, zastoupení.**

**Mgr. Bc. Štefan Reháč, LL.M.
Olomouc, 18. 10. 2021**

Obsah přednášky

Témata:

- osoby
 - fyzické osoby
 - právnické osoby
 - stát
- právní osobnost
- svéprávnost
- zastoupení

Osoby

- Osoba je fyzická, nebo právnická. (§ 18 o. z.)

Fyzické osoby

- Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.
- Přirozená práva spojená s osobností člověka nelze zcizit a nelze se jich vzdát; stane-li se tak, nepřihlíží se k tomu. Nepřihlíží se ani k omezení těchto práv v míře odporující zákonu, dobrým mravům nebo veřejnému pořádku.

Fyzické osoby

- **Právní osobnost**
 - způsobilost být subjektem práv a povinností
- vzniká **narozením** a pozbývá se **smrtí**
- výjimka – nasciturus

Fyzické osoby

- **Právní osobnost – způsoby zániku**
 - důkaz smrti (§ 26 o. z.)
 - prohlášení za mrtvého (§ 26 odst. 2 o. z.)
 - domněnka smrti (§ 71 a násl. o. z.)
 - domněnka současného úmrtí (§ 27 o. z.)
 - domněnka místa smrti (§ 28 o. z.)

Fyzické osoby

- **soudní prohlášení za nezvěstného (§ 66 a násl. o. z.)**
 - podmínky:
 - svéprávný člověk
 - opuštění bydliště
 - nepodal o sobě zprávu
 - není známo, kde se zdržuje
- **účinky**
 - není třeba jeho souhlasu, přivolení, odevzdání hlasu nebo jiného konání
- **pozbytí účinků prohlášení za nezvěstného (§ 68 o. z.)**
 - navrácení
 - předem jmenoval

Fyzické osoby

- **svéprávnost**
 - **způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (§ 15 odst. 2 o. z.)**
 - způsobilost právně jednat
 - projevení vůle s právně relevantními účinky
- **postupné nabývání**
- **plná svéprávnost (§ 30 o. z.)**
 - zletilostí (dovršení 18 let)
 - uzavření manželství (min. 16 let + vážný důvod + souhlas soudu)
 - přiznání svéprávnosti (tzv. emancipace)

Fyzické osoby

- **přiznání svéprávnosti = emancipace**
- **§ 30 odst. 2 o. z.**
 - *Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.*
- **§ 37 o. z. – podmínky**
 - *Navrhne-li nezletilý, který není plně svéprávný, aby mu soud přiznal svéprávnost, soud návrhu vyhoví, pokud nezletilý dosáhl věku šestnácti let, pokud je osvědčena jeho schopnost sám se živit a obstarat si své záležitosti a pokud s návrhem souhlasí zákonný zástupce nezletilého. V ostatních případech soud vyhoví návrhu, je-li to z vážných důvodů v zájmu nezletilého.*

Fyzické osoby

- **přiznání svéprávnosti = emancipace**
- **§ 30 odst. 2 o. z.**
 - *Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.*
- **§ 37 o. z. – podmínky**
 - *Navrhne-li nezletilý, který není plně svéprávný, aby mu soud přiznal svéprávnost, soud návrhu vyhoví, pokud nezletilý dosáhl věku šestnácti let, pokud je osvědčena jeho schopnost sám se živit a obstarat si své záležitosti a pokud s návrhem souhlasí zákonný zástupce nezletilého. V ostatních případech soud vyhoví návrhu, je-li to z vážných důvodů v zájmu nezletilého.*

Fyzické osoby

- brigády nezletilých a jejich pracovně právní způsobilost
- zakazuje se závislá práce nezletilých mladších 15 let nebo nezletilých, kteří neukončil povinnou školní docházku
 - mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost
- Nezletilý, který **dovršil 15 let**, se může zavázat k výkonu závislé práce. **Den nástupu** do práce nesmí být sjednán na den, který předchází dni, kdy nezletilý **ukončí povinnou školní docházku**.

Fyzické osoby

- **Opatření při narušení povinnosti právně jednat:**
 - předběžné prohlášení (§ 38 a násl. o. z.)
 - nápomoc při rozhodování (§ 45 a násl. o. z.)
 - zastoupení členem domácnosti (§ 49 a násl. o. z.)
 - omezení svéprávnosti (§ 55 a násl.)

Fyzické osoby

- **Opatření při narušení povinnosti právně jednat:**
 - předběžné prohlášení (§ 38 a násl. o. z.)
 - nápomoc při rozhodování (§ 45 a násl. o. z.)
 - zastoupení členem domácnosti (§ 49 a násl. o. z.)
 - omezení svéprávnosti (§ 55 a násl.)

Fyzické osoby

- **Předběžné prohlášení:**
 - „dokument“ pro případ nezpůsobilosti
 - člověk očekává svou nezpůsobilost k právnímu jednání
 - opatření směřuje k:
 - ustanovení opatrovníka
 - ke stanovení způsobu spravování svých záležitostí
 - k určení osoby oprávněné spravovat záležitosti
- **forma**
 - veřejná listina
 - soukromá listina s datem + 2 svědci

Fyzické osoby

- **nápomoc při rozhodování**
 - **smlouva mezi podpůrcem a podporovaným:**
 - duševní porucha
 - působí obtíže (může omezovat ve schopnosti právně jednat, ale nemusí)
 - schválení soudem
 - **obsah**
 - závazek k přítomnosti a pomoci u právních jednání
 - nápomoc radami + zajistí údaje a sdělení podporovanému
- **není to zástupce – nejedná za podporovaného**
- **právo namítat neplatnost jednání podporovaného**

Fyzické osoby

- **zastoupení členem domácnosti**
 - zástupce už jedná sám, s účinky pro zastoupeného
- **předpoklady:**
 - duševní porucha, brání v samostatném právním jednání
 - vymezené osoby, které mohou být zástupcem (potomek, sourozenec, předek, manžel nebo partner, 3 roky spolužití ve společné domácnosti)
- **schválení soudu**
 - názor zastoupeného
 - možnost odmítnout – postačí běžná schopnost projevit přání
- **rozsah zastoupení: obvyklé záležitosti (§ 52 o. z.)**

Fyzické osoby

- **další vlastnosti charakterizující člověka:**
 - **bydliště (§ 80 o. z.)**
 - **jméno a jeho ochrana (vč. pseudonymu) (§ 77 a násl. o. z.)**
- **ochrana osobnosti**
 - **zejména:** život a důstojnost, zdraví, vážnost, čest, soukromí a projevy osobní povahy (př. podpis)
 - **nároky:**
 - **negatorní** – zdržení se jednání (např. nepsat lež)
 - **restituční** – odstranění následků (např. vykoupení výtisků obsahujících lež)
 - **satisfakční** – zadostiučinění (např. omluva, peníze)

Fyzické osoby

- **§ 84 - § 86 o. z.**

- Zachytit jakýmkoliv způsobem podobu člověka tak, **aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost**, je možné jen s jeho svolením.
- **Rozšiřovat** podobu člověka je možné jen s jeho svolením.
- Svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat. (např. foto na párty vs. reklama)

- **chráněné statky:**

- podobizna, písemnosti osobní povahy, zvukové/obrazové záznamy týkající se člověka nebo jeho projevů

- výjimky - např. záznamy PČR, úřední účel na základě zákona, novinářská licence

Právnícké osoby

- Právnícká osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnícká osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou. (§ 20 o. z.)
- právní konstrukt – fikce
- **má právní osobnost** – může mít práva a povinnosti
 - od svého **vzniku** do svého **zániku**
- **nemá svéprávnost**
 - nemá rozum a volní vyspělost
 - nemá vůli – nemůže sama právně jednat - zastoupení

Právnícké osoby - vznik

- dvoufázové konstituování:
 - ustavení
 - vznik
- **ustavení**
 - zakladatelské právní jednání (s. r. o., a. s., z. s.)
 - zákonem (Český televize)
 - rozhodnutím orgánu veřejné moci (Národní památkový ústav)
 - jiný způsob určený zákonem (vznik nové obce sloučením dvou)
- vznik – **dnem zápisu do veřejného rejstříku**

Právní osoby

- **zakladatelství právní jednání**
 - *prvotní jednání směřující k založení samostatného subjektu práv a povinností k naplnění zvoleného účelu*
- **náležitosti zakladatelského právního jednání:**
 - písemná forma (u kapitálové společnosti navíc veřejná listina)
 - název a sídlo
 - předmět činnosti
 - statutární orgán a jak se vytváří
 - kdo jsou první členové statutárního orgánu
- **pokud není uvedena doba, na kterou se zakládá - neurčito**

Právní osoby

- vznikem nabývá právní osobnost
- okamžik vzniku:
 - dnem zápisu do veřejného rejstříku (obchodní, spolkový atd.)
 - nabytím účinnosti zákona nebo dnem stanoveným v zákoně
 - účinností rozhodnutí orgánu
- forma zápisu do obchodního rejstříku
 - návrh na zápis rejstříkovému soudu
 - přímým zápisem notáře

Právnícké osoby

- **jednání před vznikem (§ 127 o. z.)** – za právnickou osobu lze jednat jejím jménem už před vznikem
 - jedná se jejím jménem
 - jednající je ale (zatím) zavázán sám
 - PO může jednání s účinky pro sebe převzít
 - fikce – PO zavázána jednáním od počátku
 - lhůta 3 měsíce
- **např. obchodní vztahy, prostory, zaměstnanci**

Právnícké osoby

- **§ 161 o. z.** - *Kdo právníckou osobu **zastupuje**, dá najevo, co ho k tomu opravňuje, neplyne-li to již z okolností. Kdo za právníckou osobu podepisuje, připojí k jejímu názvu svůj **podpis**, popřípadě i údaj o své **funkci** nebo o svém **pracovním zařazení**.*
- **zastoupení PO**
 - statutární orgán (plný rozsah)
 - zaměstnanec (obvyklý rozsah)
 - zmocněnec (smluvní a zákonný)

Právnícké osoby

- **zrušení právnické osoby – dvoufázové:**
 - zrušení (akt směřující k zániku) – likvidace právnické osoby
 - zánik
- **zrušení**
 - právní jednání (rozhodnutí nejvyššího orgánu o zrušení)
 - uplynutím doby (založeno na dobu určitou)
 - rozhodnutím orgánu veřejné moci (např. trest zrušení právnické osoby)
 - další důvody v zákoně (přeměnou)
- **zánik**
 - dnem výmazu z veřejného rejstříku

Stát

- specifické právní postavení
- v soukromém právu je na stát třeba hledět jako na právnickou osobu
- jednání státu se i v soukromých záležitostech musí řídit zákonem
- za stát nejčastěji jednají organizační složky státu

Zastoupení

- vztah zástupce a zastoupeného, jehož obsahem je možnost zástupce právně jednat za zastoupeného, a to na jeho účet
- **na účet zastoupeného** – právní a hospodářské účinky z právního jednání dopadají do sféry zastoupeného
- způsoby zastoupení
 - přímé – zástupce **jedná jménem zastoupeného a na jeho účet** – práva a povinnosti vznikají zastoupenému
 - nepřímé - zástupce jedná **na účet zastoupeného, ale svým jménem** – právní následky vznikají u zástupce, ten je povinen vše převést na zastoupeného

Zastoupení

- Obecná pravidla zastoupení:
 - **zákaz střetu zájmů**
 - **zástupce jedná zásadně osobně** (lze ustanovit dalšího zástupce, pokud je to ujednáno)
 - **více zástupců pro tutéž záležitost, každý z nich může jednat samostatně**
 - **překročení zástupčího oprávnění (§ 440 o. z.)**

Zastoupení

- Typy zastoupení:
 - smluvní (§ 441 a násl. o. z.)
 - prokura (§ 450 a násl. o. z.)
 - zákonné + opatrovnictví (§ 457 a násl. o. z.)

Smluvní zastoupení

- Smluvní zastoupení
 - **dobrovolnost – autonomie vůle**
 - **zmocnitel, zmocněnec**
 - **vznik** – dohoda o zastoupení (smluvní základ)
 - **plná moc**
 - jednostranné jednání
 - osvědčení o existenci dohody – průkaz 3. osoby
 - písemná forma (zastoupení se netýká jen určitého právního jednání, zákon na právní jednání požaduje písemnou formu)
 - zmocněncem může být **fyzická i právnická osoba**

Smluvní zastoupení

- **Rozsah zástupčího oprávnění**
 - generální – zástupce jedná pro všechna právní jednání nebo pro určitou oblast
 - zvláštní – zástupčí oprávnění se vztahuje k jednomu konkrétně vymezenému právnímu jednání
- **oprávnění zástupce**
 - **neomezené** – nejsou pokyny, zmocněnec jedná podle svého nejlepšího vědomí a svědomí
 - **omezené** – pokyn pro zástupce, jak má jednat, a způsob, jak si má počínat – musí být patrné z plné moci
- **překročení oprávnění**
 - pokud zmocnitel nesouhlasí – musí **oznámit nesouhlas** jednající osobě
 - jinak platí, že překročení schválil - ledaže jednající o překročení věděl

Smluvní zastoupení

- **zánik zastoupení**
 - vykonáním právního jednání, pro které bylo uděleno
 - odvoláním (zmocnitel)
 - vypovězením (zmocněnec)
 - smrtí jednoho/zánik PO – pokud není ujednáno jinak
- **povinnost po zániku zmocnění (§ 449 o. z.)**
 - smrt/výpověď
 - povinnost učinit vše, co nesnese odkladu – zabránit újmě

Prokura

- zvláštní druh smluvního zastoupení
- podnikatel zapsaný ve veřejném rejstříku zmocňuje ke všem právním jednáním, k nimž dochází při provozu obchodního závodu, pobočky
- prokurista
 - jen **fyzická osoba** – nelze udělit právnické osobě (§ 452 odst. 1 o. z.)
 - péče řádného hospodáře (§ 454 o. z.)
 - zápis do obchodního rejstříku
 - podpis s dodatkem označujícím prokuru (§ 455 o. z.)

Zákonné zastoupení

- vzniká automaticky *ex lege* – není nutná smlouva
- potřeby ochrany zájmů zastoupeného
 - nízký věk, nesvéprávnost
- např. rodič, manželé, poručník, pěstoun, opatrovník...
- zástupce nemůže za zastoupeného
 - uzavřít manželství / podat návrh na rozvod
 - vykonávat rodičovská práva a povinnosti
 - pořizovat pro případ smrti (př. závěť), vydědit
- kolizní opatrovník (§ 460 o. z.)
 - střet zájmů

Opatrovnictví člověka

- **potřeba ochrany zájmů nebo vyžaduje-li to veřejný zájem**
- **opatrovníka jmenuje jen soud**
 - omezení svéprávnosti člověka
 - člověk neznámého pobytu
 - neznámý člověk zúčastněný při právním jednání
 - zdravotní stav nedovoluje člověku řádně spravovat jmění / hájit práva
 - kolizní opatrovník
- **opatrovnická rada**
 - fakultativní orgán – složení z osob blízkých a přátel opatrovance
 - minimálně 3 členové
 - kontrola opatrovníka / spolurozhodování (§ 480)

Opatrovnictví právnické osoby

- **potřeba**
 - spravovat záležitosti právnické osoby
 - hájit práva právnické osoby
- **jmenuje soud**
- v zakladatelském právním jednání lze určit opatrovníka (§ 488 o. z.)

Prostor pro dotazy 😊

Děkuji za pozornost!

Kontakt: Stefan.Rehak@mvso.cz

Konzultace: dle domluvy